

Landskapet runt Fagersanna är omväxlande. Skogsmarken dominerar men det finns även stora arealer med åkermark eller öppen mark. En levande landsbygd ger förutsättningar för att åstadkomma relativt enkla kretsloppslösningar mellan tätort och omland.

Tätorten byggs upp kring byggnader, infrastruktur och grönstruktur. Grönstrukturen beskriver grönskan, vattnet och allt vad det levande står för i tätorten. Vid planering och exploatering ska hänsyn tas till tätortens grönstruktur. Exploatering för bebyggelse, vägar mm tar i anspråk den resurs som grönstrukturen utgör och minskar dess uthålliga värde och funktion. Exploateringen kan ge negativa konsekvenser som inte är överblickbara vid bedömningen av det enskilda ärendet. Grönstrukturens värden, samband och spridningskorridorer för växt- och djurlivet bör därför klarläggas i översiktsplanen.

Aktörer

Jord- och skogsbruksnäringsen svarar för skötsel av åker- och skogsmarker. Genom allemansrätten har alla medborgare rätt att vistas i skog och mark. Detta innebär också ett ansvar för att man inte skövlar eller förstör!

Kommunen ansvarar för att grönstrukturen beaktas i fysisk planering. Kommunen äger också allmän platsmark som t.ex. parker och naturområden i tätorten samt svarar för dess skötsel. Inom äldre detaljplaner som byggnadsplaner är den allmänna platsmarken i enskild ägo.

Åker- och skogsmark samt grönstråk

Kartan på motstående sida redovisar var skog och öppen mark är belägen i tätortens omgivning. Dessutom redovisas viktiga grönstråk i tätorten.

Grönstrukturens utbredning och volym är en förutsättning för de ekologiska funktionerna. Volymen påverkar framförallt grönstrukturens möjligheter att bidra till att förbättra klimatet och speciellt förutsättningarna för att förbättra luftkvaliteten. Framförallt träden men också buskar och gräs, bidrar till att rena och syresätta luften.

Det är angeläget att bebyggelsen ses i sitt sammanhang med landskapet. Fagersanna by hör nära samman med det omgivande odlingslandskapet. Ängs- och hagmarkerna borde utgöra naturliga inslag i tätortens framtida grönstruktur. Det är viktigt att dessa arealer inte inskränks så att landskapets visuella värden från boendesynpunkt går förlorad. En mindre del kommer dock att tas i anspråk i Skeastan.

Mål

Fagersanna ska bevaras som ett villasamhälle d.v.s. med en så stor del av marken som möjligt tillgänglig för de "ekologiska processerna" och en mindre andel ska vara hårdgjord eller bebyggd.

Många äldre fastigheter har strandtomter i Fagersanna, vilket innebär att området inte är allmänt tillgängligt. Den mark som idag inte är tomtmark ska göras bättre tillgänglig.

Strategi

En strandpromenad bör kunna anläggas där marken är allmän och inte utgör tomtmark. Kommunen bör samla föreningar och intressegrupper för en diskussion angående strandpromenaden.

Rekommendationer

De stråk som markerats på kartan ska i möjligaste mån bevaras. Vid förändringar inom områdena ska grönstråken och kulturmiljön beaktas.

Litteratur och källor

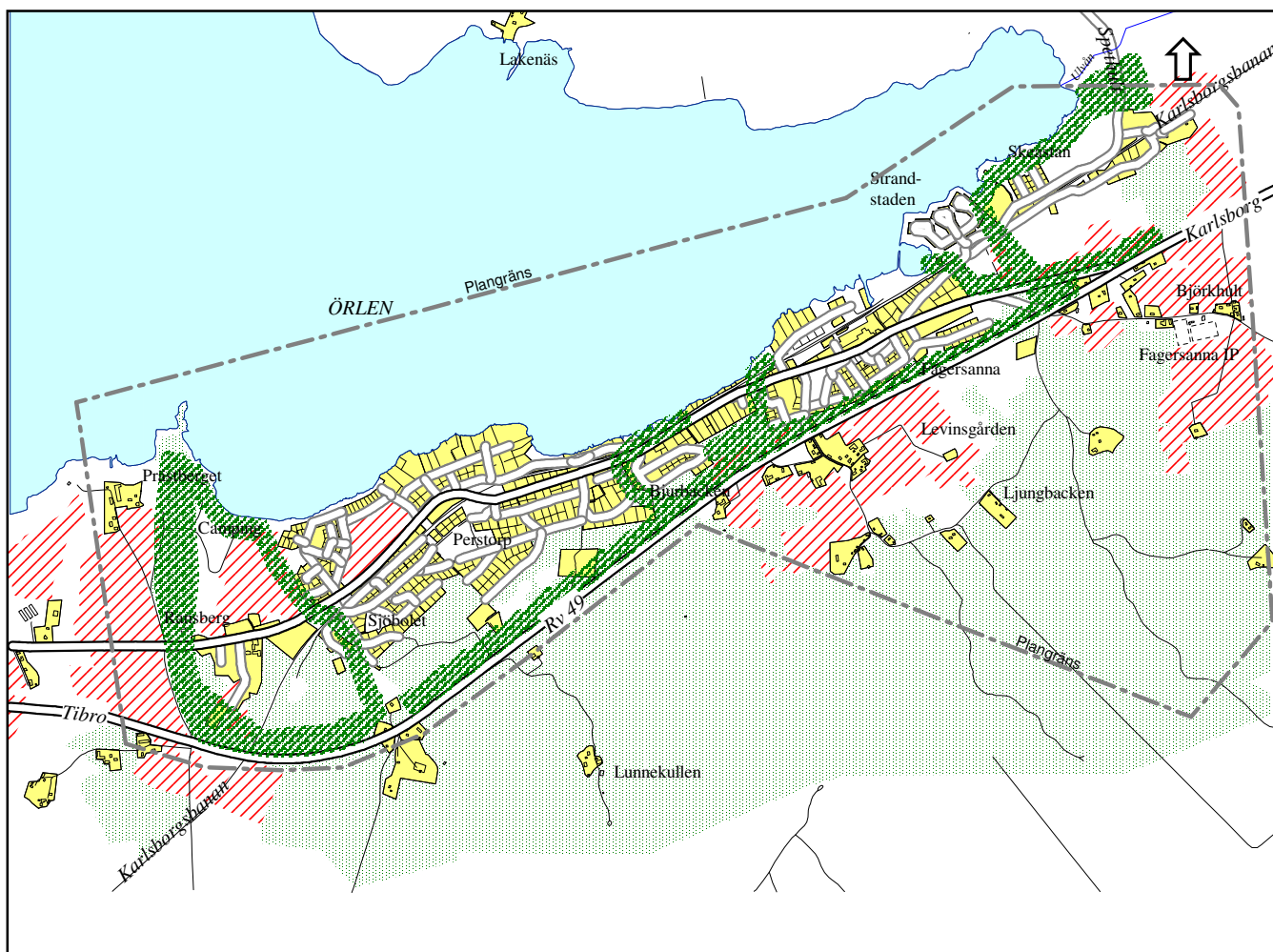
Sveriges Lantbruksuniversitet.

- Stadens lungor – om luftkvaliteten och växtligheten i våra tätorter. Stad & Land, nr 116/ 1993.
- Grönstruktur i städer och tätorter. Stad & Land, nr 127/1995.
- Gröna fakta nr 4/1995.

Boverket

- Stadens parker och natur. Rapport 1994:12.
 - Gröna områden i planeringen.
- Miljö och fysisk planering (SOU 1994:36)

Se även Del 2 Natur- och kulturmiljö

- Eftersträvarnsvärda grönstråk
- Åkermark
- Skog

Skala 1:30 000

Aktörer

Statliga och kommunala myndigheter har enligt miljöbalken ett gemensamt tillsynsansvar gällande skydd av naturen.

Bygg- och miljönämnden i Tibro kommun har rätt att meddela dispens från strandskyddsbestämmelser (delegation från länsstyrelsen).

Miljöbalken ger kommunen rätt att t.ex. förklara ett område som kommunalt naturreservat i syfte att bevara den biologiska mångfalden.

Områden med särskilda natur- och kulturvärden

Avsnittet redovisar områden som är särskilt känsliga för störningar eller påverkan.

Följande områden är angivna i både "Bevarande- och åtgärdsprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden" och "Ängs- och hagmarker i Tibro kommun". I klassnings-systemet är 1 högst och 4 lägst.

- Fagersanna (43), Björkhage på 4,7 ha med skyddsvärdeklass 3. Hagen har förutsättningar att genom betning bli ytterst tilltalande.
- Altorp (44), Björkhage på 1,0 ha med skyddsvärdeklass 3. Hagen har geovetenskapliga värden och en mycket tilltalande landskapsbild.

I "Ängs- och hagmarker i Tibro kommun" finns även följande områden angivna.

- NV Karlås (45), Öppen hagmark på 7,6 ha. Området har geovetenskapliga värden och ingår i ett mycket större objekt med vackert kuperat landskap. Floran innehåller vissa sandälskande arter som är ganska ovanliga i Tibro kommun.
- Ranekulle (79), Moränkulle på 1,0 ha. På flera ställen går berget i dagen vilket är ovanligt i kommunen. I området finns också en av kommunens få förekomster av en rikare bergart, nämligen hyperit.

Ett område som har natur- och kulturvärden och som kommunen avser bevara är Prästberget. För detta område har både områdesbestämmelser och skötselplan upprättats.

Mål

I kommunens handlingsplan för Agenda 21 anges som övergripande mål att värdefull natur och biologisk mångfald ska bevaras och förstärkas.

Strategier

Kommunen bör utöka kunskaperna om värdefulla natur- och kulturmiljöområden i kommunen. En översyn av aktualiteten i det befintliga underlagsmaterialet bör genomföras. Man bör därefter ta ställning till vilka av dessa områden som kan prioriteras. Enligt Naturskyddsföreningen är samtliga områden skyddsvärda särskilt område nr 43 – 45.

Eventuellt bör skötselplaner tas fram i samråd med markägarna. Områdena bör fram till dess om möjligt betas.

Natur- och kulturvärden inom Bjurbackskulleområdet och angränsande områden ska klarläggas. Därefter bör man ta ställning till om en skötselplan bör upprättas för området.

Rekommendationer

Områdena bör bevaras. En restriktiv prövning ska tillämpas i avvaktan på att ovanstående utredningar genomförs. Nya grustäkt får ej etableras inom områdena. I övrigt ska vid exploatering konsekvenserna av förslag som kan påverka områdena negativt noga övervägas.

Område 45 är särskilt utsatt i samband med en eventuell exploatering av området för golfbana. Så mycket som möjligt av området bör i så fall bevaras inom golfbanans område. En skötselplan bör upprättas för området

Bjurbackskulle med angränsande områden bevaras i avvaktan på en inventering av området.

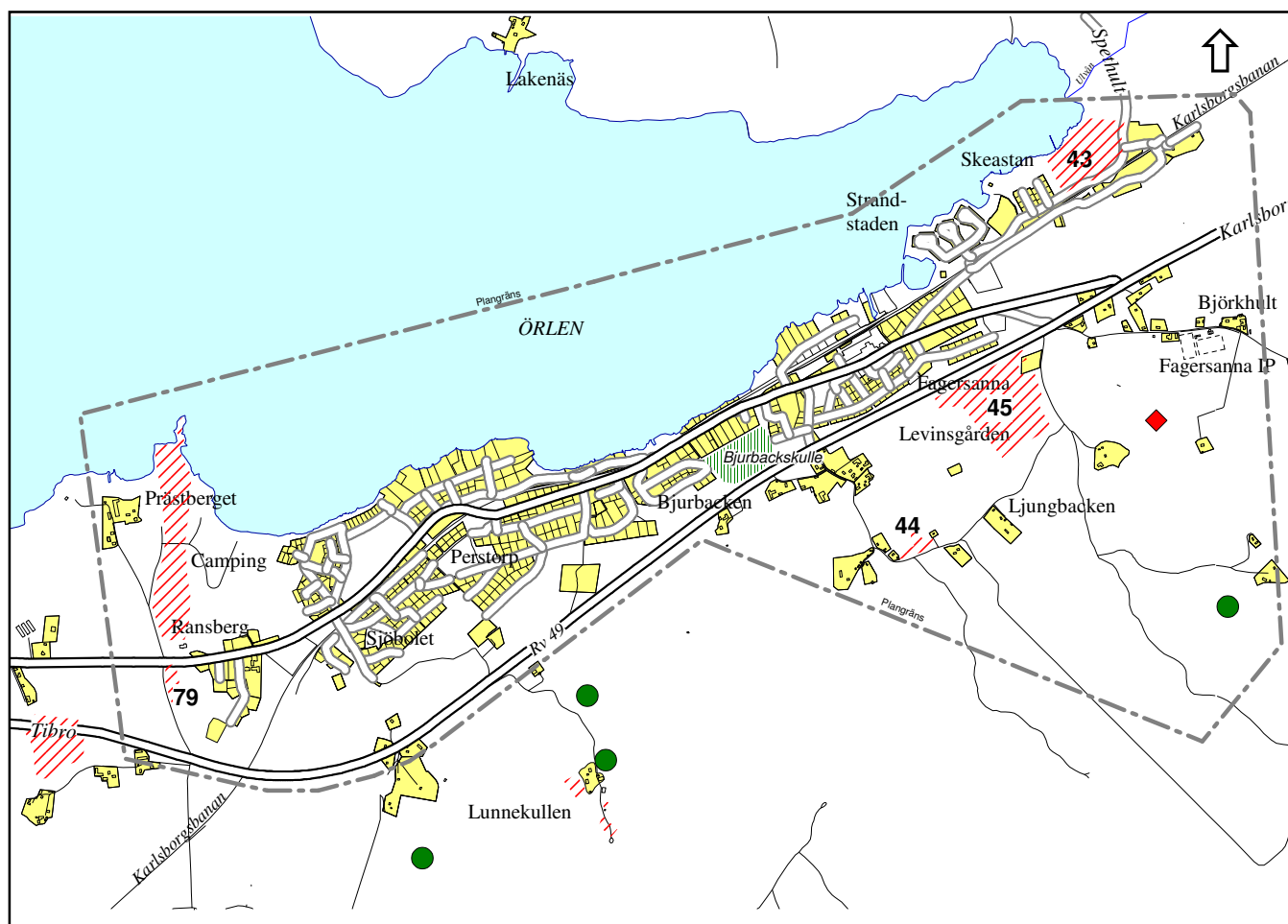
Litteratur och källor

Bevarande- och åtgärdsprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden i Skaraborgs län. Meddelande 8/92.

Ängs- och hagmarker i Tibro kommun. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, meddelande 4/92.

Nyckelbiotop/ Naturvärdesobjekt. Skogsvårdsstyrelsen Västra Götaland.

Se även Del 2 Natur- och kulturmiljö

- Områden med särskilda natur- och kulturvärden
- Nyckelbiotoper
- Naturvärdesobjekt
- Bjurbäckskulle - område som skall utredas

Skala 1:30 000

Grönytor och parker intar en dominerande plats i människans närmiljö. De har många funktioner och tillfredsställer en mängd behov för alla åldersgrupper. Möjligheter till olika typer av rekreation, socialt kontaktskapande, estetiska upplevelser och naturupplevelser är viktiga värden i de boendes närmiljö. Parkerna är värdefulla även för besökande. Alla människor har behov av att uppleva en rikedom av växter och djur. En uthållig grönstruktur är en förutsättning för en ort i balans. Dess betydelse och funktioner kan sammanfattas i ekologiska, kulturella och sociala aspekter.

Ekologiska aspekter

Grönstrukturens ekologiska aspekter är betingade av hela system av växter, djur, mark, vatten, klimat och mänsklig påverkan. Dess viktigaste funktioner är att utgöra livsrum för biologisk mångfald.

Kulturella aspekter

Trädgårdar, parker, kyrkogårdar, tomter, alléer, natur- och friluftsområden ingår i en ortens kulturella helhet. Ortens skönhet och särprägel formas av samspelet mellan bebyggelse, parker, vatten, alléer mm. Det gröna är en viktig del av ortens kulturhistoria.

De uppvuxna träden har speciellt stor betydelse. Ett 100 år gammalt träd har en storlek och arkitektonisk karaktär som inte kan ersättas över en natt. Ingrepp i kulturhistoriskt viktiga parker och trädgårdar kostar inte så mycket att genomföra men i ett kulturhistoriskt perspektiv är ingreppen omöjliga att ersätta.

Sociala aspekter

De sociala aspekterna på grönområden är de som av tradition uppmärksammas mest i den fysiska planeringen. Studier har visat att flertalet av oss tillbringar huvuddelen av vår fritid i eller i direkt anslutning till bostaden. Detta gör närmiljön till en viktig del av rekreationen. Särskilt för barn och äldre (som tillsammans utgör halva befolkningen!) är den närmaste miljön i anslutning till bostaden oumbärlig för den dagliga rekreationen och därmed av stor betydelse för den fysiska och psykiska hälsan.

Aktörer

Kommunen äger viss park- och naturmark i Fagersanna, och svarar därmed för dess skötsel. I Fagersanna äger i vissa fall enskilda allmän platsmark, särskilt inom områden med äldre byggnadsplaner.

Varje enskild fastighetsägare i ett villasamhälle bidrar på sitt sätt till natur- och kulturmiljön samt har möjlighet att gynna den biologiska mångfalden.

Anläggningar

På kartan redovisas parker eller naturmark som bedöms ha ett stort *kulturellt värde* t.ex. området runt kyrkan, kyrkogårdar och Prästberget.

Dessutom redovisas parker eller naturmark med *sociala värden*. De har indelats i närområdesparker och områden för kulturella arrangemang. Närområdena utnyttjas av de kringboende för rekreation, lek, motion mm. Områden med kulturella arrangemang är t.ex. Ranekulle.

Mål

Naturområden och parker som har ekologiska, kulturella och sociala funktioner ska bevaras.

Strategi

Områdena ska vara vackra och tilltalande. De bör i de allra flesta fall utformas som ansad naturmark som kräver lite skötsel. Undantaget är parkområdet mitt emot Formfaner (den industribyggnad som är belägen mitt i samhället) som bör ha karaktären som park.

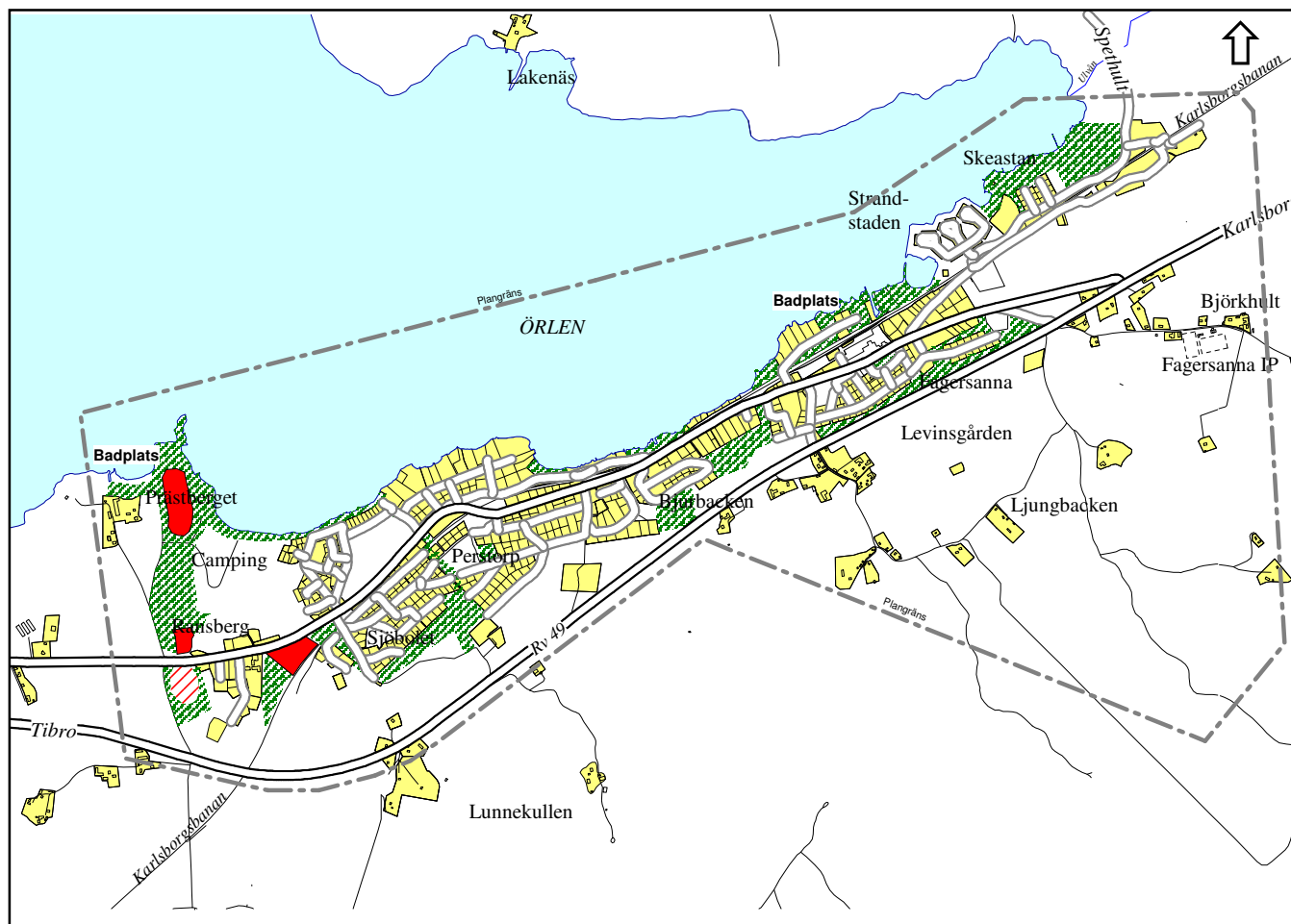
Rekommendationer

Området öster om Rotevägen vid infarten till Fagersanna är en markreserv för utbyggnad av centrumfunktioner och samhällsservice.

Områdena ska i övrigt bevaras.

Litteratur och källor

Se även Avs. 12.1 Grönstruktur.
Del 2 Natur- och kulturmiljö

- Närområde/grönytor
- Parker/Natur med kulturella värden
- Område med kulturella arrangemang

Skala 1:30 000

Plan- och bygglagen (PBL) markerar kulturvärdenas vikt i planering och byggande. Ändringar av befintliga byggnader ska utföras varsamt så att byggnadens särdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska och konstnärliga värden tas till vara. Kraven på varsamhet gäller både invändiga och yttre ändringar och på *alla* byggnader. Kraven innebär inte att det är förbjudet att ändra men de ändringar som görs ska beakta byggnadens förutsättningar.

Ändringen i PBL 1996 innebär ett förstärkt krav på att kommunernas planeringsunderlag ska visa vilka värden och kvaliteter som finns i den byggda miljön. I översiktsplanens underlagsmaterial bör miljöns kulturvärden vara så redovisade att man förstår dels värdet hos enskilda objekt/ miljöer och dels det större sammanhang i vilket objektet ingår.

Aktörer

Plan- och bygglagen ger således kommunerna ett stort ansvar när det gäller att ta tillvara befintliga kultur- och naturmiljövärden.

Kommunstyrelsen ansvarar för att i översiktsplanen redovisa hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras.

Bygg- och miljönämnden ansvarar för att kulturvärden bevaras i samband med detaljplanering och vid bygglovhandläggning. Vid känsliga ärenden remitterar nämnden dessa till antikvarisk expertis. Antikvarien argumenterar för de värden som finns och varför de ska bevaras. Nämnden svarar sedan för att väga den enskildes intressen mot de antikvariska i de fall intressena inte sammanfaller.

Enskilda fastighetsägare har också ett ansvar genom att bland annat beakta de grundläggande kraven på varsamhet och hänsyn.

Kulturhistoriska objekt

I Fagersanna finns idag få hela byggnadsmiljöer eller gårdar kvar att bevara. Det som finns är ofta enskilda byggnader eller i bästa fall enskilda fastigheter.

Kartan redovisas ett förslag på vad som kan vara värdefullt att spara för att ge en liten bild av bygdens utveckling och historia i form av byggnader eller bebyggelsemiljöer.

Mål

Kulturmiljön ska bevaras och vårdas.

Strategier

Kunskaper om de kulturhistoriska värdena är grundläggande för en god planering. En översyn av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen ska genomföras. Först därefter kan man ta ställning till eventuella skyddsåtgärder.

Detta gäller inte minst den äldre jordbruksanknutna bebyggelsen i Fagersanna by och exempelvis Perstorps gård.

Intressant bebyggelse som har samband med industriverksamheten i Skeastan och utmed vägen mot Spethult kan finnas.

Typisk för Fagersanna är sommarstugebebyggelsen, vars äldsta delar sträcker sig tillbaka till 1920-talet.

Rekommendationer

Aktsamhet vad gäller byggnadskultur och kulturmiljön ska iakttas i avvaktan på att en översyn av kulturhistorisk värdefull bebyggelse genomförs.

Litteratur och källor

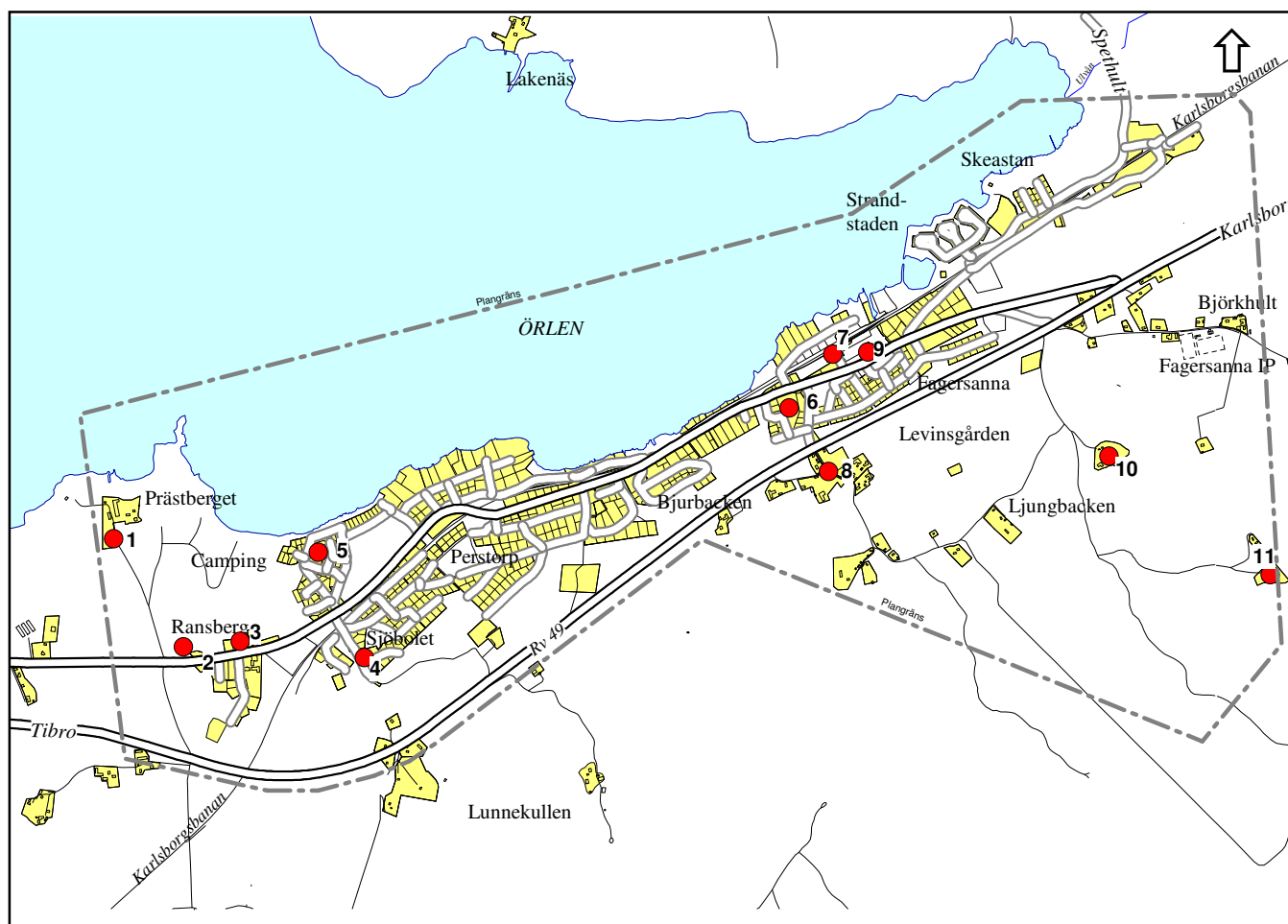
Ann Katrin Pihl Atmers: Sommarnöjet i skärgården, 1987 och Livet som levdes här måste smaka vildmark, 1998

Stiftelsen Forsviks industriminnen. Inventering och dokumentation av industrihistoriska byggnader och miljöer i Tibro kommun

Se även Avs. 12.1 Grönstruktur
Del 2 Natur- och kulturmiljö

Fagersannas stationsbyggnad.

● **Bevarandevärda byggnader/miljöer**

1. Ransbergs prästgård med museiflygel
2. Ransbergs kyrka
3. Fastigheten Sjöbolet, gården som är den ursprungliga stamfastigheten med bl a ett väl bevarat magasin.
4. Nylyckan, ett torp som hörde till gården på Sjöbolet
5. F.d. serveringsbyggnaden vid Nya Örlenbadet. Byggt runt 1940.
6. Ransgården, gammalt ålderdomshem, byggt någon gång mellan 1910-1920.
7. Fagersannas stationsbyggnad, byggd på 1870-talet. Stationsbyggnaden och järnvägen är en starkt bidragande orsak till Fagersannas uppkomst.
8. Fagersanna by. Delar av den ursprungliga byn.
9. Formfanér. Större industrianläggning utbyggd i omgångar. Första delen byggd 1959 åt Sterfostolar.
10. Karlås, mangårdsbyggnad i 1½ plan
11. Stenbäcken, boningshus från 1920-talet

Skala 1:30 000